

Geliş Tarihi: 21.05.2021
Kabul Tarihi: 30.06.2021

Düzeltilmiş Sürümün Ulaştığı Tarih: 21.06.2021
Çevrimiçi Yayın Tarihi: 30.06.2021

Çeviri Makale

Kültür Aktarımı, Kültürel Transfer*

Matthias MIDDELL

Almanca Aslından Çeviren: Mustafa ÇAKIR**

1. GİRİŞ

Başlangıçta edebi ve kültürel çalışmalarda geliştirilen kültürel aktarım araştırması, artık tarihi araştırmaların birçok alanında kullanılmaya başlanmıştır. Kültürel Aktarım, deneysel olarak araştırılabilir seçme ve tahsis etme süreçlerinin yanı sıra aktörleri ve medyası aracılığıyla yabancı kültürlerden öğelerin kendi kültüründe varlığına odaklanır. Bu tür sahiplenme süreçlerinin otomatik olarak gerektirdiği varsayılan etkilere ilişkin -eski varsayımların aksine- kültürel transfer araştırması, yalnızca temas olasılığını ve buna karşılık gelen kişisel motivasyonu değil -örneğin uygun kültürdeki bir eksikliğin belirlenmesi yoluyla algıya bağlılığı da vurgulamaktadır. "Transfer" kelimesinin kullanılması bazen yanlış anlamalara yol açmıştır, çünkü Almanca ve İngilizce'de bu genellikle yayma veya yayılma ile ilişkilendirilir; örneğin, ortak sermaye veya teknoloji transferi anlayışında. Fransızcada ise kültür aktarımlarının terminolojisinin ilk kez tanıtıldığı yerde, ilk olarak Marcel Mauss'un kendine mâl etme yönünü taşıyan „Hediye Teorisi“nin (die Sprache der Gaben-Theorie) dilidir.

* Orijinal metin: Matthias Middell, Kulturtransfer, Transfers culturels, Version: 1.0, in: Docupedia-Zeitgeschichte, 28.01.2016, URL: http://docupedia.de/zg/middell_kulturtransfer_v1_de_2016, DOI: <http://dx.doi.org/10.14765/zzf.dok.2.702.v1>.

Bu makalenin kullanım hakları

Telif hakkı © 2020 Clio-online e.V. ve metnin yazarına ait olup, tüm hakları saklıdır. Çalışma, Clio-çevrimiçi projesi "Docupedia-Zeitgeschichte" nin bir parçası olarak hazırlanmış olup, 01.12.2020 tarihinde Redaktion Docupedia-Zeitgeschichte | Visual History, Zentrum für Zeithistorische Forschung Potsdam ve Prof.Dr. Mathias Middell'in verdiği izin ile Prof. Dr. Mustafa Çakır tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Kaynak gösterilmesi koşuluyla çoğaltılabilir ve yayımlanabilir. Çevirmen ile mustafa.cakir@meb.gov.tr üzerinden iletişim kurulabilir.

** 0000-0002-0503-8564, Prof. Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, T.C. Münih Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği, Münih/Almanya, mustafa.cakir@meb.gov.tr

Bu anlamsal farklılıklar, daha sonra tartışılacak olan diğerleriyle birlikte, kültürel aktarım araştırmasının nispeten uzun bir süre Fransız-Alman bağlamıyla sınırlanmasının nedenlerinden biridir. Diğer bilimsel kültürlerde ve çalışma alanlarında, kültürel buluşmalar, melezlik, kültürel temaslar, kültürlerarasılık ve çok daha fazlası üzerine çalışmalar gibi kültürel aktarım araştırmalarıyla örtüşen, ancak bazen farklı öncelikler belirleyen veya kavramların işlevselleştirilmesinde farklı şekilde ilerleyen terimler yerleşik hale gelmiştir.

Programlı Başlangıç Noktası

Fransız ve Alman iki bilim insanı, kültür tarihçisi Michel Espagne ve Michael Werner, 1980'lerin ortalarında yazdıkları iki ayrı makalede¹ Alman ve Fransız ulusal kültüründeki yabancı referansları ilk defa araştırmak için bir çalışma başlattıklarında, bu girişimin kültürel çalışmaları ortaya koymasına hiçbir şekilde öngörülemez değildi. Kültürler arasındaki transferler, aktarımlar köklü bir metodolojik değişikliği tetikler. Burada da böyle oldu; ilk önce, iki yazar, difüzyonist yaklaşımların daha önce neredeyse hiç kırılmamış hakimiyetine saldırdı. Takipçileri, öncelikle göze çarpan kültürel kalıpların etkilerini ve bıraktığı izleri aramışlar ve bunu, bir yandan görünüşte özellikle verimli orijinal kültürler ile diğer yandan böyle bir etkinin hedef kültürleri arasında "kültürel bir ayırım" oluşturmak için kullanmışlardır. Bu tür difüzyonist yaklaşımlar, birçok modernleşme teorisini veya aynı zamanda tarihsel gelişimin hedefi olarak büyük ölçüde homojenleşmiş ulusal kültürün fikirlerini ima ettikleri için, belirli bir kültürün, sosyal veya rejim biçiminin üstünlüğüne dair teleolojik varsayımlarla sıklıkla yazılmıştır².

Espagne ve Werner ise, alım süreçlerinin iç dinamiklerini farklı kültürel alanlar arasında incelemenin odağına taşımayı savunmaktadırlar: "Fransız-Alman farklılaşmalarının doğuşu sorunu, bununla ilişkili kültürleşme sorunu, Fransızcada özel bir Alman anı arayışı, kültürel tarih ve bunun tersi; bu kültürlerarası kültür transferi teorisinin asıl nesnelidir."

Kültür aktarımı araştırması

¹ Michel Espagne / Michael Werner, 18. ve 19. yüzyıllarda Alman-Fransız kültür transferi. C.N.R.S.'nin yeni bir disiplinlerarası araştırma programı hakkında, Francia 13 (1985), s. 502-510, http://francia.digitale-sammlungen.de/Blatt_bsb00016288,00518.html adresinde; Michel Espagne / Michael Werner, La construction d'une référence culturelle allemande en France: Génèse et Histoire (1750-1914), içinde: Annales E.S.C. 42 (1987), H. 4, s. 969-992, çevrimiçi olarak http://www.persee.fr/doc/ahess_0395-2649_1987_num_42_4_283428. Centre ulusal de la recherche scientifique, son yıllarda yüksek öğretim kurumlarıyla giderek daha fazla bağlantılı hale gelen sayısız laboratuvar, merkez ve çalışma gruplarında Fransız araştırma manzarasının büyük bölümlerini (özellikle temel alanda) bir araya getiriyor. Espagne ve Werner'in yayınladığı bu vakada olduğu gibi, çalışma grupları düzenli olarak değerlendirilir ve programatik değerlendirmeler temelinde yeniden düzenlenir..

² Michel Espagne, 18. ve 19. yüzyıllarda Fransız-Sakson kültür transferi. Sorunun bir taslağı, Comparativ 2 (1992), H. 2, s. 100-121.

Kültür transferi, alıcı kültürün ihtiyaçları tarafından kontrol edilen çeşitli aracı gruplar tarafından aktif olarak yürütülen bir sahiplenme süreci olarak anlaşılır. Bu anlamda, yabancı bir kültürün yanlış anlaşılması olamaz, daha ziyade, teşhis edilen eksikliklerin düzeltilmesi için yapılan öneriler, aranan karşılık; kişinin kendi kültürünün veya toplumunun fikri çerçevesinde zorunlu olarak seçici algısı olabilir. Bu yaklaşım bağlamında bir araştırma projesinin ideal-tipik tasarımı, orijinalin ilk olarak kültürel bir başlangıç bağlamında A olarak tanımlandığı ve daha sonra (aşağı yukarı eksiksiz ve doğru) kültürel hedef bağlamının B'ye genişlemesinin analiz edildiği difüzyonist yaklaşımların düzenlenmesini neredeyse tersine çevirir. Öte yandan, kültür aktarımı araştırması, kronolojik olarak bitişik araştırma nesnelere aşağıdaki sırasına dayanmaktadır:

1. Kültürel tahsis bağlamında B, bir eksiklik tespitinin tartışılması ve belirlenen açığı kapatmak için uygun görünen yabancı bir kültürel bağlamda A'daki olası nesnelere ve modellerinin belirlenmesidir.
2. Biyografileri, meslekleri veya kültürel konumları nedeniyle önceden belirlenmiş görünen aktörlerin (genellikle A ve B³ bağlamlarıyla bağlantılı bir ara katmanda) algı ya da sahiplenmeleri için gerekli çeviriye⁴ seferber edilmesidir. Bu arabuluculukta, arabuluculuğun türünü ve kapsamını belirleyen ve hafife alınmaması gereken bir de medya tarafı vardır.
3. Neyin uygun olacağı hususunun kabulünün tartışılması ve kabul edilecek kültürel unsurun bağlamının mevcut modele dahil edilmesidir.
4. Uyarının açıkça tanınmasının ardından A kültürel bağlamından açık inkâra (ve otokton kökenli bir "icat" a) kadar değişebilen kabullenme süreci yaşanır.

Burada sunulan kültürel aktarım araştırması yaklaşımı şöyle bir örnekle de ifade edilebilir: 1870/71 savaşından sonra, Fransız siyasetçiler ve entelektüeller yenilginin olası nedenlerini aradılar ve ayrıca eğitim sistemindeki gerekli reformları tartıştılar. Rakibin üstünlüğünün nedenlerini bulmak için bir grup genç bilim insanı Alman üniversitelerine gönderildi. Raporlarında, bu arabulucular beşeri bilimler ve sosyal bilimlerdeki seminerlerin tartışma karakterini vurguladılar ve kapsamlı analiz yapıp bağımsız

³ Örneğin bkz. Thomas Grosser, Destination France. Barok'tan Fransız Devrimine Alman seyahat edebiyatı, Opladen 1989; Jean Mondot / Jean-Marie Valentin / Jürgen Voss (editörler), Fransa'da Almanlar, Almanya'da Fransızca 1715-1789. Kurumsal bağlantılar, sosyal gruplar, değişim siteleri, Sigmaringen 1992, çevrimiçi olarak http://www.perspectivia.net/publikationen/bdf/mondot-valentin-voss_deutsche/pdf; Hélène Barbey-Say, Le voyage de France en Allemagne de 1871 - 1914, Nancy 1994; Jean-Luc Tiesset, Le voyage en Allemagne: antoloji. Les écrivains français et l'Allemagne, Paris 1996.

⁴ Hans-Jürgen Lüsebrink, Kültür Transferi ve Çeviri. Teorik konfigürasyonlar ve vaka çalışmaları (tiyatro alanından), içinde: Ewald Mengel / Ludwig Schnauder / Rudolf Weiss (ed.), Weltbühne Wien - World Stage Vienna, Approaches to Cultural Transfer, Cilt I, Trier 2010, s. 21- 35; çeviri teriminin metaforik genişlemesine bir örnek olarak: Andrea Behrends / Sung-Joon Park / Richard Rottenburg (editörler), Afrika Çatışma Yönetiminde Seyahat Modelleri. Translating Technologies of Social Ordering, Leiden 2011. Çeviri sürecinin önemliliğine daha yakın: Geneviève Roche, Les traductions-relais en Allemagne au XVIIIe siècle. Des lettres aux sciences, Paris 2001; Kelime dağarcığının "kişinin kendisinin" olduğunu gösterecek şekilde çevrilebilirliğiyle birlikte, bir transfer araştırmasının özü şu şekildedir: Julien Bondaz / Florence Graezer Bideau / Cyril Isnart / Anais Leblon (ed.), Les vocabulaires locaux du "patrimoine". Traductions, négociations et transformations, Berlin 2014.

karar verebilecek ve daha sonra üniversite mezunlarından askere alınan birlik liderlerinin orduda konuşlandırılacağını kanıtlayabilecek bir neslin oluşumu için yapılacak çalışmanın önemine vurgu yaptılar. Fransız sosyolojisi, coğrafyası, psikolojisi ve tarihinin yükselen yıldızlarını da içeren raportörler, kendi gelecekteki çalışma ortamlarını şekillendirmek için devlet komisyonunun getirdiği stratejik durumu kullandılar. Seminer çalışması ile askeri etkinlik arasındaki doğrudan bağlantının daha yakın bir kanıtını sunamıyorlardı. Bununla birlikte, esas olan, Fransız yüksek öğretim sisteminde, Napolyon üniversitesinin zayıf yönlerini hafifleten, öğretim ve araştırma manzarasının farklılaşmasına yol açan reformları başlatmayı başarmalarıdır. Bu çalışmanın daha sonra Collège de France'da zaten bir uygulama olan ve dolayısıyla yabancı bir modele el koyma olarak gizlenen eski bir Fransız eğitim fikrinin kurtarılması olarak yeniden ulusallaştırılması, kültürel transferlerin gözlemlenen sonuçlarındaki farklılığın bir parçası olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak, kültürel aktarım araştırmasının yazarlarının istediği de budur. “Alman” ve “Fransız” üniversite modelleri belki de ideal tipler olarak ayırt edilebilir durumdayken; bununla birlikte Fransa ve Almanya'daki öğretim ve araştırma kurumlarının gerçekliği ile transferlerin bir sonucu olarak, ulusötesi - ulusal kimlik için önemine yapılan tüm vurgulara rağmen büyük ölçüde aynıdır⁵.

Yukarıda bahsedilen ve burada bir örnekle gösterilen araştırma sürecinin aşamalarının formülasyonunda, "kültürel bağlamların" basitçe homojen ulusal kültürler (örneğin, Fransızca veya Almanca) olarak anlaşılamayacağı dikkate alınmıştır. Yaklaşımın daha da geliştirilmesi aşamasında, sayılan nedenden dolayı, kültürel bağlam anlayışı daha farklı formüle edilmiştir; bu konuya daha sonra döneceğiz. “Ulusal kültürlerin” tüm gerekli göreceleştirmesine rağmen, kültürel transfer araştırması aidiyet eğilimlerini uyandıran görece tutarlı kültürel bağlamlar fikrinden vazgeçmemiştir. Bu tür kültürel bağlamların, hiçbir şekilde yalnızca ulusal kültürler biçiminde olmasalar bile, belirli bir süre için nispeten sabit kaldıkları ve bu nedenle transfer süreçleri için referans değerler oldukları fikrine sadık kalınmıştır. Yaklaşımın işlemselleştirilmesi, merkezi aktörlerin, ara çevirmenlerin, sahiplenme ve uyarlamayı tetikledikleri veya aracı oldukları kültürel unsurların iki farklı bağlamını birbirinden ayırdıkları varsayımına dayanmaktadır. Bu nedenle, kültür aktarımı araştırması, problem tanımında onlara yakın olsa bile, kültürlerin sınırlarının hibridizasyon veya kreolizasyon⁶ yoluyla tamamen çözüldüğünü varsayan yaklaşımları takip etmemiştir.

Kültür aktarımı araştırması perspektifinden bakıldığında, neyin kendi kültüründen neyin yabancı kültürden olduğu birbirini göstermekte, ancak bunlar yalnızca ayırt edilebilir kalmaktadır. Böyle olunca da söz konusu araştırmalar homojen olduğu düşünülmeyen kültürel yapılar olarak ayrı ayrı

⁵ Christophe Charle, *L'élite universitaire française et le système universitaire allemand (1880-1900)*, içinde: Michel Espagne / Michael Werner (ed.), *Transferts. Les relations interculturelles dans l'espace franco-allemand (XVIIIe-XIXe siècle)*, Paris 1988, s. 345-358; Michel Parisse (ed.), *Les échanges universitaires franco-allemands du Moyen Age au XXe siècle*, Paris 1991.

⁶ P. W. Stockhammer, *Conceptualizing Cultural Hybridization. A Transdisciplinary Approach* (Kültürel Hibridizasyonun Kavramsallaştırılması. Disiplinlerarası Bir Yaklaşım), Heidelberg 2012.

şekillendirilmiş alanlar olarak görülmektedir. Aksine, kültürel transferlerin araştırılmasının amacı, sahip olunan öğelerin oranını bilince geri getirmektir. Bu nedenle yaklaşım, doğrudan metodolojik milliyetçiliğin homojenleştirme çabalarına yöneliktir.⁷ Kendisinin ve yabancıların karışımıyla karakterize edilen bir kültürel alan ısrarı, kavramın uygulanabilirliğindeki bir kısıtlama olarak da anlaşılabilir. En azından deneysel çalışma, esasen 18. yüzyılın ortalarından 20. yüzyılın ilk yarısına kadar olan döneme odaklanmaktadır. Bu dönemde, kültürel tutarlılığın yaratılması özellikle etkileyici bir şekilde gözlemlenebilir.

Aynı zamanda, kültürel transferlerle ilgili çalışmalar uzun bir süredir güçlü millileştirme süreçleri ile karakterize edilen alanlara yoğunlaşmıştır. Wolfgang Schmale, aynı zamanda, hiçbir zaman rakipsiz ve net olmasa da, belirli tarihsel dönemler için bir referans kültürünün transferlerin merkezinde olduğu tezini ortaya koymuştur: Rönesans sırasında İtalya; 18. ve 19. yüzyıllarda Fransa; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD.⁸ 16. yüzyıla uzanan bu süreç, belirleyici nüanslara yol açmıştır. Çünkü 19. yüzyılın aksine, ulusal kültürler kavramının kullanılması bu noktada kronolojik açıdan uygun olmamakta; yüksek kültürel katmana (saraya) özgü veya bilimsel kültürlere uygulandığında, kültürel tutarlılığın daha genel formülasyonunun avantajları olduğu, kültür ve bölge arasında illa ki bir bağlantıyı içermediği ortaya çıkmaktadır.⁹

Kavramın İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bir kez daha muazzam bir şekilde hızlandırılmış iletişim döneminde ve bununla birlikte yoğunlaşan iç içe geçme döneminde kullanılması ise araştırmanın farklı türden pragmatik problemlerle karşı karşıya kalmasına ve kültürel transferler için motivasyonları daha zor hale getirmesine neden olmuştur. Bu durum hiçbir şekilde kültürel transferlerin olmayacağı veya kavramın çağdaş tarihsel süreçleri yakalamak için uygun olmadığı anlamına gelmez. Dahası, bu soruna ilişkin metodolojik tartışma kısmen ulusötesi tarih alanına kaymıştır. 1750 ile 1945 arasındaki dönem için özel bir üretkenliğin kanıtına bakılmaksızın, kültür aktarımı araştırması çağdaş tarihsel konuları kapsamında örneğin, Fransa ile İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra iki Alman devleti arasındaki ilişkiyi

⁷ Andreas Wimmer/Nina Glick-Schiller, Methodological Nationalism and Beyond: Nation-State Building, Migration and the Social Sciences, in: Global Networks 2 (2002), H. 4, S. 301-334, online unter <http://www.sociologyofeurope.unifi.it/upload/sub/documenti/Wimmer-Glick-Schiller-methodological-nationalism.pdf>.

⁸ Wolfgang Schmale, Kulturtransfer, in: European History Online (EGO), ed. Avrupa Tarihi Enstitüsü Mainz, 2012, <http://www.ieg-ego.eu/schmalew-2012-de> (2.1.2016). Jean-François Dubost, La France Italienne XVIe-XVIIe siècles, Paris 1997 ile karşılaştırın; Marina Dmitrieva, İtalya Sarmatia'da: Rönesans sırasında Doğu Avrupa'da Kültür Transferi üzerine Çalışmalar, Stuttgart 2008.

⁹ Wolfgang Schmale (Ed.), Kulturtransfer. 16. yüzyılda kültürel uygulama, Innsbruck vb. 2003; Peter Burke / Ronnie Po-Chia Hsia (editörler), Erken Modern Avrupa'da Kültürel Çeviri, Cambridge 2007. Kavram Orta Çağlara da ne ölçüde uygulanabilir, Stamatios Gerogiorgakis / Roland Scheel / Dittmar Schorkowitz, örneğin kültürel aktarımı karşılaştırarak tartışır. Avrupa Orta Çağının tarihsel karşılaştırmalı edebiyatına ve kültürel tarihine katkılar, Halle 2010. Öte yandan Wolfram Drews, kültürlerarasılık kavramını tercih eder: Wolfram Drews et al. (Ed.), Kültürlerarası perspektifte modern öncesi dönemde monarşik yönetim biçimleri, Berlin / Boston 2015, özellikle s. 8-22. ENS Paris'teki araştırma grubunun 2011'den bu yana 14 kurumdan oluşan bir Labex Transfers'e genişlemesiyle, antik çağda ve arkeolojinin bir nesnesi olarak transfer süreçleri de araştırma alanının bir parçasıdır.

incelerken ele alınmıştır¹⁰. Öte yandan Alman-Amerikan ilişkilerinin paralel örneği, çok daha büyük ölçüde etki ve kültürel aktarım araştırmalarının bir karışımı ile şekillenir. Bu iki örneği tek başına karşılaştırsak, belirli bir metodolojik yaklaşımın uygulanmasının, tartışmaların tüm ulusötesi olmasına rağmen, ilgili akademik topluluklarda hüküm süren teorik geleneklere ve büyük anlatılara (20. yüzyıldaki Amerikan hegemonyası gibi) bağlı olduğu ortaya çıkar.

Başlangıçta, 1980'lerin başında, 1990'ların başında, 18. ve 19. yüzyıllarda Bordeaux'daki Hansa göçmenlerinin kültürel varlığının sonuçlarıyla ilgili deneysel çalışmalar yapıldı¹¹. Burada araştırma programı, teorik olarak ayrıntılı bir şekilde ele alınmasından ziyade bir örnek olarak sunulmuştur. Transfer teriminin kullanılmasının gerekçesi, ilgili anlamsal alanları ve diğer disiplin geleneklerini çok az hesaba katmıştır. Terim çok fazla kullanılmamış, Marcel Mauss'un hediye teorisindeki yankıları hesaba katılmıştır, Kullanılan terimler ise daha çok çeviri terimiyle ilgili olup melez özelliklere sahip olan toplumun ekonomik ve kültürel-sembolik alanındaki her türlü nesnenin dolaşımına atıfta bulunmuştur.¹²

Kültür transferi yaklaşımının gelişimi için Fransız-Alman örneğini önceden belirleyen faktörlerden biri, kesinlikle karşılıklı referanslar ve karşılaştırmalı değerlendirmelerin uzun geleneğidir¹³, ancak aynı zamanda, Almanya Etüdes germaniques üzerine yapılan Fransız çalışmalarının tuhaflığıdır; örneğin bu kapsamda iyice incelenen aktarımlar¹⁴, Alman Romantik çalışmalarından daha kültürel ve tarihsel yönelimlidir¹⁵. Bu konuda, Espagne ve Werner çok sayıda öneri getirmişlerdir. İster bireysel aktörler ve onların güdüleri ve yorumlama kalıplarıyla ilgilene mikro-tarihsel araştırmalara yüksek düzeyde ilgi, ister zihniyetler ve kültürel temsillerin tarihine ilgi¹⁶ olsun bunlar, aynı zamanda arşivin yapısal karakterine ve siyasi birimlere atamaları açısından sahip olduğu muğlaklığa dikkat etmeyi de içerir.¹⁷ Bu perspektiften, özellikle bölgesel devlet geleneğine yakından bağlı gibi görünen arşivler, sahip olduğu

¹⁰ Anne Kwaschik/Ulrich Pfeil (Yay..), Die DDR in den deutsch-französischen Beziehungen. La RDA dans les relations franco-allemandes, (Fransız-Alman ilişkilerinde Doğu Almanya) Brüksel 2013.

¹¹ Michel Espagne, Bordeaux baltique. La présence culturelle allemande à Bordeaux aux XVIIIe et XIXe siècles, Paris 1991.

¹² Michel Espagne, Les transferts culturels franco-allemands, Paris 1999, s. 1-15.

¹³ Avrupalılaşıma girişimleri için bir entegrasyon tarihini harekete geçirmek için siyasi inisiyatif kullanan çok sayıda yayın arasında: Jacques Morizet / Horst Möller (editörler), Allemagne-France. Lieux et mémoire d'une histoire commune, Paris 1995.

¹⁴ Michel Espagne, Le paradigme de l'étranger. Les chaires de littérature étrangère au XIXe siècle, Paris 1993.

¹⁵ Bu uzmanlık tarihi üzerine, kültürlerarası bir perspektiften de bakınız: Michel Espagne, La romanistique allemande. Un creuset transculturel (= Revue Germanique Internationale 19/2014) ve Fransız ve Alman gelişimi arasındaki yakınlaşma üzerine: Hans-Jürgen Lüsebrink / Jérôme Vaillant (ed.), Civilization allemande / Landes-Kulturwissenschaften Frankreichs. Bilan et perspectives dans l'enseignement et la recherche / Bilanço ve öğretim ve araştırmada perspektifler, Paris 2013.

¹⁶ Fransız tarihi çalışmalarının bu aşaması ve ondan ortaya çıkan sonuçların bir incelemesi: Christian Delacroix / Francois Dosse / Patrick Garcia / Nicolas Offenstadt (ed.), Historiographies. Concepts et débats I, Paris 2010; Jean-François Sirinelli / Pascal Cauchy / Claude Gauvard (editörler), Les historiens français à l'oeuvre. 1995-2010, Paris 2010.

¹⁷ Sonia Combe, Archives interdites, Paris 2010; Arlette Farge, Der Geschmack des Archivs, Göttingen 2011.

mülklerdeki kırımlara dayanarak, yabancı kültürlerle daha önceki çatışmalara ve bunlardan ödeneklere atıfta bulunan bir araştırma nesnesine dönüştürülebilirler.¹⁸

Fransız tarihçiliğinde bir bütün olarak dolaşan bu tür önerilere ek olarak, Espagne ve Werner'in Heine'in araştırma ve baskısındaki deneyimleri ve daha sosyal yönelimli kitap tarihçisi olan bilim tarihçisi Christophe Charle Frédéric Barbier ya da günah çıkarma çatışmalarının tarihçisi Étienne François gibi meslektaşlarıyla yakın iş birliği de rol oynamıştır¹⁹. Bu sabitlemenin sonuçlarından biri, hermeneutik fenomenolojiye ilişkin bir fikir ve metinsel yorum tarihinin her zaman bu kültürel kalıpların sosyal-tarihsel sabitlemesi ve bunların önemliliği sorunuyla bağlantılı kalmasıydı. Öte yandan, örneğin Alman Romantik çalışmalarında ve kültür tarihinde, öncelikle metinlere ve kültürel uygulamalara yönelik olan ve kültürel çalışmaların sosyo-tarihsel bir anlayışını sınırlamaktan ziyade uzak tutma eğiliminde olan kültürel aktarım araştırmaları ortaya çıkmıştır.²⁰

1990'ların başından bu yana, kavram, CNRS araştırma grubunun orijinal çevresinin ötesinde geniş bir kabul gördü ve daha fazla farklılaşmasına katkıda bulunan sayısız metodolojik ve teorik bağlamla karşı karşıya kalmıştır. Bu alım süreci, özellikle daha sonra Mükemmellik Kümesi haline gelen Ecole Normale Supérieure Paris'te Michel Espagne yönetimindeki "Pays germaniques: histoire, culture, philos (kültürleri aktarır - Husserl arşivleri)" araştırma grubunun düzenli seminerlerinde çeşitli uluslararasılaşma stratejileriyle desteklendi. Michael Werner 2002'de École des Hautes Études en Sciences Sociales'te Centre de Recherches Interdisciplinaires sur l'Allemagne (CRIA) - şimdi Centre Georg Simmel'i kurarken²¹ TransferS ortaya çıkmıştır.²²

Yaklaşımın daha da geliştirilmesi

Özellikle 1990'lar, orijinal konseptin diğer boyutlarının hızlı bir şekilde geliştiği bir dönemdi. Franko-Sakson kültürel ilişkileriyle²³, ulusal olana ek olarak, bölgenin kültürel tutarlılığın oluşturulmasında önemli bir rol oynadığı ve erken modern bölgesel devletlerden modern ulus devletler içindeki bölgelere geçişlerin özel ilgiyi hak ettiği gerçeğine daha fazla odaklandı. Bu, bireysel durumun ötesine geçen teorik öneme sahip üç olgunun perspektifini açmıştır: Birincisi, kültürel transferler yalnızca daha önce

¹⁸ Michel Espagne / Katharina Middell / Matthias Middell (editörler), *Archive and Memory. Kültürlerarası aktarım üzerine çalışmalar*, Leipzig 2000.

¹⁹ Bkz. Michel Espagne, *Les juifs allemands de Paris à l'époque de Heine: La translation ashkénaze (Perspectives germaniques)*, Paris 1996; Jan-Christoph Hauschild / Michael Werner, *Der Zweck des Lebens ist das Leben selbst. Heinrich Heine. Eine Biographie (Hayatın amacı hayatın kendisidir Heinrich Heine. Bir biyografi)*, Köln 1997.

²⁰ 1990'ların sonlarından bu yana, kültürel aktarımla ilgili bölümler, Romance Festival repertuarının ya da Franco-Romanists'in şimdi farklılaştırılmış kongresinin bir parçası olmuştur: Örneğin Günter Berger / Franziska Sick (eds.), *Ancien Régime'de Fransız-Alman kültür aktarımı*, Tübingen 2002. Yaklaşımın Fransa üzerine Almanya araştırmalarına dayandırılması şu bilgilere dayanmaktadır: Matthias Middell (Ed.), *Repertorium der Deutschen Frankreich- und Francophonieforschung*, Leipzig 2003.

²¹ <http://centrageorgsimmel.ehess.fr> (2.1.2016)

²² <http://transfers.ens.fr/> (2.1.2016)

²³ Michel Espagne / Matthias Middell (editörler), *From the Elbe to the Seine. 18. ve 19. yüzyıllarda Saksonya ile Fransa arasında kültür transferi*, Leipzig 1993 - aynı zamanda 29 cilde ulaşan bir "Fransız-Alman kültür kütüphanesi" nin açılışı.

sabit olduğu varsayılan bölgesel birimler arasında gerçekleşmekle kalmaz, aynı zamanda yoğunlaştırılmış kültürel sahiplenme alanları da yaratır. Burada yaklaşım, mekânsal dönüşle verimli bir ortak yaşama giriyor ve kültürlerarası mekânsallaşma süreçleri hakkında yeni malzeme sağlıyor. İkincisi, yoğunlaştırılmış kültürel transfer faaliyetinin açıkça işaretlenmiş alt alanları daha geniş bir kültürel alan içinde tanımlanabilir (örneğin, Almanya); bunlardan bazıları, tarihsel olarak uzun bir süre boyunca bu tür özellikler göstermektedir ve bu nedenle "Avrupa bölgeleri" olarak adlandırılabilir.²⁴ Üçüncüsü, tahsis, belirgin şekilde düzensiz bir seyir izleyebilir, çünkü bu hiçbir şekilde her zaman bir değişim sürecinde birbirini eşdeğer olarak tanıyan ortaklarla ilgili değildir.²⁵

Buna karşılık, arabulucuların belirli nitelikleri, kültürlerarası kariyerleri, bir kültürde eksik deneyimleri üstlenmeye yönelik özel kültürel sermayeleri ve diğerinde karşılık gelen teklifler öne çıkmıştır. Bazı meslek gruplarının²⁶ ve sanatçıların²⁷ özel teknik becerilerine ek olarak, dindar mülteciler ve siyasi göçmenler de özel bir rol oynamış²⁸, o zamana kadar, öncelikli olarak transfer faaliyetleri hakkında kendilerini olumlu bir şekilde ifade eden araçlar üzerinde odaklanılmış²⁹, şimdi ise kültür transferleri de ilgi odağına girmiş ve sonuçlandırılmıştır.³⁰ Fransız olan her şeyden nefret etmekte ısrar eden Ernst Moritz Arndt, bazı millileştirme kalıplarının benimsenmesinin reddedilmesiyle gösterilebilecek ilginç bir örnektir.³¹

Çalışmaların çoğu başlangıçta (bireysel veya toplu) biyografik ve nitel olsa da, Devrim sırasında Fransızcadan çeviriler üzerine Rolf Reichardt ve Hans-Jürgen Lüsebrink tarafından yürütülen bir proje, kültürel transferlerin kapsamını ve ağırlığını belirlemek için ikna edici nicel olarak ölçülecek bir girişimde bulunmuştur. Birçok Alman yazar, yayıncı ve dergi editörünün çeviri çalışmalarındaki

²⁴ Michel Espagne / Matthias Middell (editörler), *Kültürleri aktarır ve bölge. L'exemple de la Saxe (= Cahiers d'Etudes Germaniques; 28)*, Lyon 1995.

²⁵ Michel Espagne, *Le creuset allemand. Histoire interculturelle de la Saxe XVIIIe-XIXe siècles*, Paris 2000; Erhard Hexelschneider, *Saksonya ve Rusya arasındaki Kültürel Karşılaşmalar 1790-1849*, Köln / Weimar / Viyana 2000.

²⁶ Mondot / Valentin / Voss'da (editörler) sayısız örnek, *Fransa'da Almanlar*; Helga Jeanblanc, *Des Allemands dans l'industrie et le commerce du livre à Paris (1811-1870)*, Paris 1994.

²⁷ Özel bir hazine, sınır ötesi sanat ticaretindeki ajanların faaliyetlerinin belgeleridir: Élisabeth Décultot / Michel Espagne / Michael Werner (ed.), *Johann Georg Wille (1715-1808). Yazışma*, Tübingen 1999; Frédéric Barbier (ed.), *Le commerce culturel des nations. Fransa - Allemagne XVIIIe-XIXe siècle (= Revue de Synthèse; 113)*, Paris 1992; ders., *L'empire du livre. Le livre imprimé et la construction de l'Allemagne contemporaine (1815-1914)*, Paris 1995.

²⁸ Thomas Höpel / Katharina Middell (editörler), *Réfugiés and Emigrés. 18. yüzyılda Fransa ile Almanya arasında göç (= Comparativ; 7, 5-6)*, Leipzig 1997.

²⁹ Michel Espagne / Werner Greiling (editörler), *Friends of France. Fransız-Alman kültür transferinin arabulucusu (1750-1850)*, Leipzig 1996.

³⁰ Werner Greiling, *"Almanya'daki Fransızların Günahları Kaydı". Kurtuluş savaşları döneminde anti-Fransız propagandası*, Leipzig 2012.

³¹ Hans-Jürgen Lüsebrink, *Fransızlardan ilham alan bir milliyetçi: Ernst Moritz Arndt (1769-1860)*, Espagne / Greiling (Ed.), *Frankreichfreunde*, s. 221-242. Daha önce denenmiş ve test edilmiş stereotip ve alım araştırması yöntemleri daha da geliştirildi: Hans-Jürgen Lüsebrink / János Riesz (ed.), *Feindbild und Faszination. Alman-Fransız kültürel ilişkilerinde arabulucu figürler ve algı süreçleri (1789-1983)*, Frankfurt a.M. 1984.

anlamsal yenilikler ve değişimler ile vurgudaki değişim böylece ilk kez ayrıntılı olarak izlenebildi.³² Devrimci dönem boyunca Alman tartışmasının radikal siyasallaşmasına ilişkin varsayımların en azından kısmen düzeltilmesi gerekiyordu.³³

Nihayet 1990'ların ortalarına gelindiğinde, kültürel transfer araştırması, tarih yazımı tarihine hızla artan ilgiyle karşılaşmış ve böylece Atlantik'in her iki yakasındaki çeşitli ülkelerde etkileyici sayıda yeni tarihsel çalışma ortaya çıkmıştır. Fransız-Alman transferlerinin, keşif için başlangıçta önemli olması ve halen Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'ndan önce ve sonra Alman ve Belçikalı tarihçilerle olan ilişkilerinde görülen "Annales" okulunun önemi ile desteklenmesi tesadüf değildir.³⁴ Ancak bu arada, Latin Amerika tarihçileri ile "Annales" arasındaki kültürel aktarımlar da kapsamlı bir şekilde incelenmiş ve teorik-metodolojik konumlandırma için yeni öneriler için bir başlangıç noktası olarak kullanılmıştır.³⁵ Gabriele Lingelbach, kurumsallaşma süreçlerinin bir karşılaştırmasını Fransa ve ABD'nin tarihsel çalışmalarına etkili aktarımların analizi ile birleştirirken³⁶, Marc Schalenberg üniversite modellerinin dolaşımını ve Christophe Charle'ın entelektüel hakkındaki fikirlerin³⁷ dolaşımını takip etmiştir.

Kültür transferleri üzerine pek çok çalışmanın tercihen iki taraflı düzenlemesinin, karmaşıklıkta pragmatik nedenlerle anlaşılabilir bir azalmayı temsil ettiği, ancak aynı zamanda önemli mekanizmaları ihmal ettiği ortaya çıktı. Üçgen transferler ve hatta dört "istasyon" içeren konfigürasyonlar, "üçüncü tarafların" genellikle iki kültürel alan arasındaki resepsiyona aracılık ettiği sonucuyla test edilmiştir. Bunlar, Doğu ve Batı Avrupa arasında geçiş görevi yapan çevirmenler ve gazeteciler olabilir ve bunlara dikkat etmeden belirli kavramların ve bilgilerin, örneğin Petersburg ve Paris arasında nasıl dolaştığını anlamak zor olurdu.³⁸ [38] Fransa, Almanya ve İtalya, İskandinavya ve Rusya arasındaki ilişkiye daha

³² Hans-Jürgen Lüsebrink / Rolf Reichardt (eds.), *Cultural Transfer in the Revolutionary Epoch France-Germany 1770 to 1815*, 2 cilt, Leipzig 1997.

³³ Rolf Reichardt, "Frey müthigkeit, ama Sans Cül otismus yok ..." Fransız devrimci yazılarının Almanlaşmasında Fransız Devrimi'nin aktarımı ve dönüşümü 1789-1799, *Espagne / Werner* (Ed.), *Transferts*, s. 273-326; ders., *The German Library of the French Revolution or: How Jacobin was the Reception of the Revolution in the Southwest?*, içinde: Volker Rödel (Ed.), *Fransız Devrimi ve Yukarı Ren Toprakları (1789-1799)*, Sigmaringen 1991, s. 147-179.

³⁴ Bu analizin merkezinde, sınırların ötesinde yeni arşivler açan ve tarih yazımı çalışmaları için metodolojik standartlar belirleyen Peter Schöttler'in titiz çalışmaları vardı. Şimdi özetleniyor: Peter Schöttler, *Die "Annales" - Historiker und die deutsche Geschichtswissenschaft*, Tübingen 2015. Alman ve Fransız tarihi arasında arabulucu olarak Pirenne üzerine: Marc Boone / Claire Billen / Sarah Keymeulen (editörler), *Henri Pirenne (1862-1935) : Belçikalı Bir Tarihçi ve Sosyal ve Tarihsel Bilimlerin Gelişimi*, in: *Belgisch Tijdschrift voor nieuwste geschiedenis / Revue belge d'histoire contemporaine*, XLI (2011), No 3-4.

³⁵ En son Diogo da Silva Roiz / Jonas Rafael Santos, *transferências culturais na historiografia brasileira: leituras e aporshipações do movimento dos Annales no Brasil*, Jundiaí 2012.

³⁶ Gabriele Lingelbach, *Klio bir kariyer yapıyor. 19. yüzyılın ikinci yarısında Fransa ve ABD'de tarihin kurumsallaşması*, Göttingen 2003.

³⁷ Marc Schalenberg, *Humboldt mu seyahat ediyor? Fransız ve İngiliz Reformu Söylemlerinde "Alman Üniversite Modeli" Kabulü, 1810-1870*, Basel 2002; *Modernizmin öncüsü Christophe Charle. 19. yüzyıldaki entelektüeller*, Frankfurt a.M. 2001.

³⁸ Annett Volmer, *Presse und Frankophonie im 18. Jahrhundert. Studien zur französischsprachigen Presse in Thüringen, Kursachsen und Russland*, Leipzig 2000.

yakından bakıldığında, sadece karşılık gelen aracılık faaliyetlerinin yoğunluğu değil, aynı zamanda kültür merkezleri arasındaki araçların hareketliliği de görülmektedir.³⁹

Çok kutuplu aktarım konfigürasyonlarına yapılan bu genişleme, esas olarak eşzamanlı süreçlerle ilgili olsa da, kültürel aktarım araştırması aynı zamanda bellek ve tarih politikası üzerine yapılan çalışmalardan öneriler de almıştır. Bu durumun, mevcut bir kültürel düzende sahip olunan kültürel unsurların sınıflandırılmasının, yabancı önerilere açıklığa yönelik saldırgan bir taahhüt veya yabancı kökenlerin bilinçli bir şekilde gizlenmesi olarak tasarlandığı orijinal programda zaten ortaya konulmuştu. Bir artzamanlı görüş, belirli sahiplenme süreçlerinin ele alındığını ve farklı zaman noktalarında tematikleştirildiğini, böylece farklı tahsis etme modlarının birbiri üzerine bindirildiğini göstermiştir.⁴⁰ Bu nedenle, yatay veya eş zamanlı ve dikey veya art zamanlı transfer döngüleri arasında sistematik bir ayırım yapılabilir.

Kanada bağlamında kültürel transfer kavramını benimseyen ve böylece halihazırda iki kültürlü toplumlardaki karşılıklı bağımlılıkları konu haline getiren Laurier Turgeon'un⁴¹ çalışmasıyla, Avrupa dışı dünya ve sömürge tarihi ilk kez kavramın daha da geliştirilmesinin odağı haline gelmiştir. 19. ve 20. yüzyıllarda antropolojinin bilimsel tarihi ve sömürge bağlamının daha yoğun tartışılmasıyla, kültürel aktarım araştırması, Avrupa merkeziliğin eleştirisine yaklaştı ve Karayipler'de geliştirilen ve nihayetinde artık çözülemeyen metissaj kavramını benimsemek için bir araç sağladı. Avrupa tarihçiliğinde ilerlemek için kültürel iç içe geçmeyi ifade eden⁴² ve son yıllarda, bu yenilenen hem

³⁹ Katia Dmitrieva / Michel Espagne (editörler), *Kültürleri aktarır triangulaires: Fransa-Allemagne-Russie (= Philologiques; IV)*, Paris 1996; Hans-Jürgen Lüsebrink, *Trilateral Kulturtransfer: 18. yüzyıl Almanya'sında Latin Amerika bilgisinin aktarılmasında Fransızca çevirilerin rolü üzerine*, Berger / Sick (ed.), *Ancien Régime'de Fransız-Alman kültürel aktarımı*, s. 81-97; Michel Espagne (Ed.), *Russie-France-Allemagne-Italie. Quadrangulaires du neoclassicisme aux avant-gardes transferleri*, Tusson 2005; Sandra Pott / Sebastian Neumeister, *Üçgen transfer: İngiltere, Fransa ve Almanya 1800 civarında: Özel Sayı Germanisch-Romanische Monatshefte 56 (2006)*; Michel Espagne (Ed.), *Le prisme du Nord. Pays du Nord, Fransa, Allemagne (1750-1920)*, Tusson 2006

⁴⁰ Espagne'in edebiyat ve sanat çalışmaları üzerine yaptığı çalışmaların yanı sıra bilim tarihi alanındaki en önemli eserler arasında (*L'histoire d'art comme transfert culturel. L'itinéraire d'Anton Springer*, Paris 2009) şüphesiz bölgesel araştırmalar ve etnoloji üzerine yapılan çalışmalar: Pascale Rabault-Feuerhahn, *L'Archive des origines. Sanskrit, filoloji, antropoloji dans l'Allemagne du XIXe siècle*, Paris 2008; Celine Trautmann-Waller (ed.), *Quand Berlin pensait les peuples. Anthropologie, ethnologie ve psychologie (1850-1890)*, Paris 2004; Michel Espagne, Nora Lafi / Pascale Rabault-Feuerhahn (editörler), *Silvestre de Sacy. Le projet européen d'une science orientaliste*, Paris 2014.

⁴¹ Laurier Turgeon / Denys Delâge / Réal Ouellet (editörler), *Kültürleri aktarır ve métissages Amérique / Avrupa, XVIe-XXe siècle. Kültür Transferi, Amerika ve Avrupa: 500 Yıllık Kültürlerarası*, Sainte-Foy, Québec 1996; ayrıca bkz. Edmond de Nevers, *Lettres de Berlin et d'autres villes d'Europe*, ed. v. Hans-Jürgen Lüsebrink, Cap-Saint-Ingaz, Québec 2002.

⁴² Pascale Rabault-Feuerhahn, *Théories intercontinentales. Voyages du Comparatisme postcolonial*, Paris 2014; görmek. Glissant üzerine: Celia M. Britton, Edouard Glissant ve Postkolonyal Teori: Dil ve Direniş Stratejileri, Charlottesville 1999; Helke Kuhn, *Rhizome, sonuçlar, fraktallar: Édouard Glissant'in çalışmasında ağ bağlantılı yazma ve besteleme*, Berlin 2013. *Histoire métisse kavramının Fransız tarihine girişinin merkezinde Latin Amerikalı uzman Serge Gruzinski, Faire de l'histoire dans un monde globalisé*, içinde: *Annales. Tarih. Ekonomi. Sciences Sociales* 66 (2011), no. 4, s. 1081-1091 ve aynı yerde; *Les Quatre partiers du monde. Histoire d'une mondialisation*, Paris 2004. Paralel olarak, Asyalı tarihçi Sanjay Subrahmanyam'ın *histoire connectée* kavramı,

coğrafi hem de kavramsal genişleme, iş birliği ilişkilerinin genişlemesiyle de sonuçlanmıştır: bir yandan Asya'ya⁴³ ve Rusya'ya⁴⁴, diğer yandan Afrika'ya⁴⁵. Konu alanının Avrupa tarihinin temel bir alanından bölgesel ötesi kültürel transferlere doğru bu genişlemesiyle, küresel tarih yazımına bir bağlantı kurulmakta; bu, karşılaştırmaya ek olarak metodolojik olarak çalışmalar giderek karşılıklı bağımlılık analizlerine dayanmakta ve bu nedenle giderek kültürel transfer araştırmaları söz konusu olmaktadır.

Kültürel aktarım ve tarihsel karşılaştırma arasındaki ilişki hakkındaki tartışma

Fransa'dan gelen transfer araştırması ile özellikle Almanya'da öne çıkan sosyo-tarihsel karşılaştırma arasındaki ilk yaklaşım, başlangıçta farklılıkların vurgulanmasına yol açmıştır.⁴⁶ Espagne, karşılaştırmanın, esasen o zamana kadar uygulandığı şekliyle, araştırma birimleri arasındaki ayırıcı unsurları vurgulama eğiliminde olduğunu ve bu nedenle onları, önemli bir karşılıklı etki olmaksızın homojen, ayrı varlıklar olarak oluşturduğunu ve aslında onları icat ettiğini vurgulamıştır. Pek çok karşılaştırma, iki nesnenin gerçekten eşit araştırmaları değil, Sonderweg tartışmasında ortaya çıktığı gibi, birinin diğerine (bazen idealize edilmiş) karşı ölçülmesidir. Karşılaştırmacılar niyetlerinin aksine, tarihsel imgenin ulusötesi aşkınlığından çok uluslaştırılmasına katkıda bulunmayı tercih ederler.⁴⁷ Karşılaştırmalı tarih yazımının öncüsü olan ve sık sık çağrılan Marc Bloch, 1928 Oslo Tarihçiler Kongresi'ndeki klasik konferansında⁴⁸, karşılaştırmalı edebiyat hakkındaki tartışmaların başlangıcına kadar karşılaştırmalı bir çalışma için uygun olacağını, ancak tarihsel olarak hemen hemen hiç

Connected Histories: Notes to a Reconfiguration of Early Modern Eurasia, in: *Modern Asian Studies* 31 (1997), 3, s. 735-762 .

⁴³ Feng Chen / Fred Schrader (editörler), *Güneydoğu Asya'daki Batılı uzmanlar 1850-1950* (Karşılaştırmalı 9, 4), Leipzig 1999; Jocelyn Benoist / Michel Espagne (editörler), *L'itinéraire de Tran Duc Thao. Phénoménologie et kültürleri aktarır*, Paris 2013; Pierre Brunet / Ken Hasegawa / Hajime Yamamoto (editörler), *Rencontre franco-japonaise autour des transferts de concept juridiques*, Paris 2014; Michel Espagne / Svetlana Gorshenina (editörler), *Frantz Grenet, Shahin Mustafayev, Claude Rapin, Transferts culturels en Asie centrale*, Paris 2015; Michel Espagne / Hoai-Huong Nguyen (editörler), *Le Vietnam, une histoire de transferts*, Paris 2015.

⁴⁴ Marie-Christine Autant-Mathieu (Hrsg.), *L'étranger dans la littérature et les arts soviétiques*, Villeneuve d'Ascq 2014; Michel Espagne, *L'ambre et le fossile. Transferts germano-russes dans les sciences humaines XIXe-XXe siècle*, Paris 2014.

⁴⁵ David Simo (Ed.), *The Experiences of the Empire Return. Alman edebiyatında yabancıyı sahneleme*, Leipzig 2002; Ahcène Abdelfettah / Alain Messaoudi / Daniel Nordman (editörler), *Savoirs d'Allemagne en Afrique du Nord XVIIIe-XXe siècle*, Paris 2012; Barbara Cassin / Danièle Wozny (editörler), *Les intraduisibles du patrimoine en Afrique subsaharienne*, Paris 2014; Michel Espagne / Hans-Jürgen Lüsebrink (editörler), *Transferts de savoir sur l'Afrique*, Paris 2015.

⁴⁶ Espagne'nin katkısının, ilgili konferansın belgelerinde değil, ayrı ayrı yer alması önemlidir, ancak belki de bundan dolayı özellikle güçlü bir etkisi olmuştur: Heinz-Gerhard Haupt / Jürgen Kocka, *History and Comparison. Uluslararası karşılaştırmalı tarihyazımının yaklaşımları ve sonuçları*, Frankfurt a.M./New York 1996; öte yandan bkz. : Heinz-Gerhard Haupt / Jürgen Kocka (editörler), *Comparison and Transnational History: Central European Approaches and New Perspectives*, New York / Oxford 2009; Michel Espagne, *Sur les limites du Comparatisme en histoire culturelle*, içinde: *Genèses* (1994), no. 17, s. 112-121.

⁴⁷ Espagne, *sur les limites*.

⁴⁸ Marc Bloch, *Pour une histoire Comparée desociétés européennes*, in: *Revue de synthèse historique* 46 (1928), s. 15-50, [http://www.unige.ch/lettres/enseignants/bmuller/textes0/Bloch/adresinde cevrimiçi Bloch_RSH_1928_46_136-138.pdf](http://www.unige.ch/lettres/enseignants/bmuller/textes0/Bloch/adresinde%20cevrimiçi%20Bloch_RSH_1928_46_136-138.pdf) (Almanca: Matthias Middell / Steffen Collector (ed.), *Her şey tarih oldu. Metinlerinde yıllıklar okulu 1929-1992*, Leipzig 1994, s. 121-167.

bulunmayabileceğini, bunun yerine, karşılaştırmalı varlıkların ilişki sorunu ve karşılıklı etkisi sürekli olarak dikkate alınmalısının gereğini vurgular.⁴⁹

Kültür aktarımı araştırmalarıyla karşılaştırmaların (daha kesin olarak belirlenecek) bir kombinasyonunun gerekliliğine ilişkin artık yaygın olarak kabul edilen tezi buna dayanmaktadır⁵⁰. Jürgen Osterhammel'e göre, aradaki farkın, sınırlı sayıda benzerlik ve farklılıkların çözümlenmesi için yapılan karşılaştırmaların, nesnelerin bağlamından arındırılmasını kabul etmek zorunda kalırken, kültürel aktarımlara odaklanmanın, yine de aynı şekilde karmaşıklıkla başa çıkmada kendi sınırları vardır.⁵¹ Bu tartışmanın bir sonucu olarak, ulusötesi bağlantıların daha güçlü bir entegrasyonu⁵² ve tarihsel karşılaştırmaların farklı varyantlarına ve bunların ilgili tuzaklarına daha fazla dikkat edilmesi yönünde tarihsel çalışmalardaki yöntem yelpazesinde bir farklılaşma olmuştur. Son yıllarda, tarihsel çalışmalardaki tartışma azalmış, ancak komşu disiplinlerle ilişkinin yeniden tanımlanmasına doğru kaymıştır. Örneğin karşılaştırmalı siyaset bilimi⁵³ veya kültürel çalışmalarda kültürlerarası araştırma⁵⁴, iki karşıt yönü belirtmek için daha iç içe bir dünyanın zorluklarını farklı şekillerde kabul edilmektedir.

Sonuç olarak, bugün temelde iki konum temsil edilmektedir: Bazıları için karşılaştırma ve kültürel transfer araştırmaları birleştirilebilir görünürken⁵⁵, diğerleri iki yaklaşım arasındaki temel farkı vurgular.⁵⁶ Kültür aktarımı araştırmasının bir dereceye kadar iki önemli noktada karşılaştırmayı öngördüğü veya içerdiği göz ardı edilmemelidir. Kökleri kendi kültürlerindeki eksikliklerin algılanmasında ve bu açığı kapatabilecek yabancı kültürel unsurların arayışında olan kültürel aktarımları gözlemleyenler, bu aktarımı niyet eden ve başlatan aktörlerin karşılaştırmalı görüşlerini de gözlemler.

⁴⁹ Matthias Middell, Kültür Transferi ve Tarihsel Karşılaştırmalı Edebiyat. İlişkileri üzerine tezler, içinde: *Comparativ* 10 (2000), H. 1, s. 7-41.

⁵⁰ Johannes Paulmann, Uluslararası Karşılaştırma ve Kültürlerarası Transfer. 18. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Avrupa tarihine iki araştırma yaklaşımı: *Historische Zeitschrift* (1998), no. 267, s. 649-685; Deborah Cohen / Maura O'Connor (Ed.), *Comparison and History. Uluslar Arası Perspektifte Avrupa*, New York 2004.

⁵¹ Jürgen Osterhammel, *Transfer Analysis and Comparison in Distance Relationships*, in: Hartmut Kaelble / Jürgen Schriewer (Eds.), *Comparison and Transfer. Sosyal, tarihi ve kültürel çalışmalarda karşılaştırmalı literatür*, Frankfurt aM / New York 2003, s. 439-468, https://kops.uni-konstanz.de/bitstream/handle/123456789/11576/JO_2003._Transferanalyse_adresinde_çevrimiçi.pdf?sıra=1.

⁵² Pierre Yves Saunier, *Ulusötesi Tarih*, Londra 2013; benzer bir tartışma, Margrit Pernau, *Transnationale Geschichte*, Göttingen 2011'de bkz. ayrıca Agnes Arndt / Joachim C. Häberlen / Christiane Reinecke (Eds.), *Karşılaştırmalı, iç içe geç, karıştır? Teori ve pratik arasında Avrupa tarih yazımı*, Göttingen 2011.

⁵³ Susanne Pickel / Detlef Jahn / Hans-Joachim Lauth / Gert Pickel (editörler), *Methods of Comparative Politics and Social Science. Yeni gelişmeler ve uygulamalar*, Wiesbaden 2009; daha çok teori örneğine dayanır: Ulrich Beck / Natan Sznaider / Rainer Winter (ed.), *Globales Amerika? Küreselleşmenin kültürel sonuçları*, Bielefeld 2003, tarihsel Amerikanlaşma araştırması yönünde: Philipp Gassert, *Transnationale Geschichte*, Sürüm: 2.0, içinde: *Docupedia-Zeitgeschichte*, 29 Ekim 2012, http://docupedia.de/zg/Transnationale_Geschichte_Version_2.0_Philipp_Gassert?Oldid=97444 (2.1.2016).

⁵⁴ Christiane Solte-Gresser (Ed.), *Between Transfer and Comparison. Fransız-Alman perspektifinden edebi ve kültürel ilişki kuramları ve yöntemleri*, Stuttgart 2013.

⁵⁵ Öncelikle Johannes Paulmann, *International Comparison and Intercultural Transfer. 18. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Avrupa tarihine iki araştırma yaklaşımı: Historische Zeitschrift* 267 (1998), no. 267, s. 649-685.

⁵⁶ "Kültürlerarasılık, karşılaştırmadan vazgeçiyor ve temas bölgelerine, uyum ve değişim süreçlerine, çeviri modlarına ve küresel bağlamda sınırları aşma anlarına odaklanıyor." Madeleine Herren / Martin Rüesch / Christiane Sibille (editörler), *Transcultural History. Teoriler, Yöntemler, Kaynaklar*, Berlin ve diğerleri 2012, s.6.

Tek bir kültür transferini tek başına incelemeyen bir kimse, kültürel transferleri motivasyonuna, kapsamına, yönüne, başarı beklentilerine ve sonuçlarına göre karşılaştırır. Bununla birlikte, karşılaştırmalı edebiyat ve transfer araştırması arasında böyle bir tamamlayıcılık programı daha yeni başlamıştır.

Dolaşıklık tarihi, tarih kralı, kültürel buluşmalar ve kültürel alışveriş

Kültür aktarımı araştırması, şimdiye kadar kendisini, diğer kavramlardan teorik sınırlandırmaya duyulan ihtiyaçtan ziyade deneysel olarak yönlendirilen deneysel sevinçle ayırt etmiştir. Yaklaşımın kendisi, küresel tarihte henüz inşa edilmesi gereken, bugün ve geçmişte karşılıklı bağımlılıkların rolü için giderek artan bir duyarlılığın parçasıdır. Dolaşıklıklara gösterilen bu ilgi (örneğin, karmaşık tarih veya bağlantılı tarih⁵⁷ kavramında), kültür transferlerinin analizine karşılık gelmekte ve bu, çoğu zaman ulusötesi bir perspektife yönelik diğer çabalardan açıkça ayırt edilememektedir.

Michael Werner ve Bénédicte Zimmermann, bir "tarih kralı" önerisiyle, çeşitli tartışma alanlarını düzenlemek için çeşitli ülkelerde⁵⁸ daha yaygın olarak kabul gören bir yaklaşımı üstlenmiştir. Tarihte izole bir birim olarak var olan ve iç içe geçme fenomeni göstermeyen nihayetinde hiçbir nesnenin bulunmadığı kültürel aktarım araştırmasının temel varsayımını izlemişlerdir (croisement). Werner ve Zimmermann'a göre, tarihsel bilimler tarafından uzun ve sistematik olarak bastırılmaları nedeniyle, bunlar bugün daha yoğun bir şekilde iç içe geçmiş bir dünyada yeniden yönlendirme için özellikle önemlidir. Bunu yaparken, iç içe geçme genellikle asimetric takımyıldızlarda gerçekleştiğinden, halihazırda iç içe geçmiş nesnelere arasında her zaman yeni dolaşıklıklar vardır, bu da nesnelere değişir. Buna göre, üç seviye arasında bir ayırım yapılmalıdır: nesnelere kendilerinin iç içe geçmesi, bu iç içe geçmiş nesnelere görüşünü kontrol eden farklı bakış açıları arasındaki karşılıklı ilişkiler ve bilimsel gözlemcilerin analitik uygulamalarının iç içe geçmesi.⁵⁹

Özellikle, nesnelere tanımlanabildiği çeşitli uzay-zaman yapılarının iç içe geçmesi, araştırmada uzun süredir ihmal edilen analitik bir çerçeve ile sonuçlanır ve bu sistemin sistematik olarak detaylandırılması, tarihin güçlü yanlarından biridir. Çünkü bize nesnelere kendiliğinden özdeş uzamsal biçimlere (örneğin ulusallaştırılmış bölgesel durumlar) bağlı olduğu veya aynı tarihsel ritimde hareket ettiği varsayımının, izin verilemez bir kısalmayı temsil ettiğine işaret etmektedir. Öyleyse burada da, tam olarak geliştirilmiş bir teori veya tutarlı bir metodik program sorunundan değil, belirli bir

⁵⁷ Subrahmanyam, Bağlantılı Geçmişler; Yehuda Elkana / Ivan Krastev / Elisio Macamo / Shalini Randeria (editörler), *Unraveling Ties. Sosyal Uyumdan Yeni Bağlantılılık Uygulamalarına*, Frankfurt a.M./ New York 2001; Wolf Lepenies (Ed.), *Entangled Histories and Negotiated Universals. Değişen Dünyada Merkezler ve Çevre Birimleri*, Frankfurt a.M./New York 2003; Cornel Zwielerlein, *Karışık Tarih, Karışımlar? Erken modern dönemde Tunus ve Cezayir'in Avrupalı görüşleri: Historische Zeitschrift 297 (2013), no. 3, s. 621-656.*

⁵⁸ Michael Werner / Bénédicte Zimmermann, karşılaştırma, transfer, entegrasyon. *Histoire croisée'nin yaklaşımı ve uluslararası mücadelenin konusu: Geschichte und Gesellschaft 28 (2002), no. 4, s. 607-636; bu. (Ed.), De la comparaison à l'histoire croisée, Paris 2004, s. 15-49; ölü., Karşılaştırmanın Ötesinde: Histoire Croisée and the Challenge of Reflexivity, in: History and Theory 45 (2006), s. 30-50.*

⁵⁹ Werner / Zimmermann, *De la karşılaştırması*, s.23.

virtüözlükle eşzamanlı olarak alınabilecek bir perspektifler toplamından söz edilmektedir. Teorik değerlendirmeler ikna edici olsa da, bir tarih kruvazörünün operasyonel hale getirilmesi olağanüstü derecede zor olduğu için, programatiğe bağlılıkları uygulamalarının ikna edici örnekleri olarak bulmak daha kolaydır.⁶⁰

Amerikan dünya tarihinde ise uzun süre ters bir eğilim gözlemlenmiştir. Temasların ve alışverişlerin genel bir artışını ve yoğunlaştığını varsayarak, "kültürel karşılaşmalar"⁶¹ terimi etrafında toplanan çok sayıda çalışma, ancak pragmatik keşif yolculuklarından çok, ilgili süreçlerin teorik bir tartışmasıyla ilgili olmuş ve daha önce kullanılmamış çok sayıda arşiv varlığını oluşturmuştur.⁶²

Kültür aktarımı araştırmalarının paralelliği ve dünya tarihine olan ilginin yenilenmesi hiçbir şekilde tesadüfi değildir. Her iki yön de, toplumların karşılıklı bağımlılığının arttığına dair mevcut gözlemlere dayanmaktadır ve küresel süreçlere yönelik konumlandırmanın ikna edici bir tarihsel açıklamasının, yalnızca ve öncelikle izole olarak düşünülen toplumların iç gelişmelerinden değil, yalnızca somut karşılıklı bağımlılıkları gözlemleyerek elde edilemeyeceği fikrini paylaşmaktadır. Diğer toplumlar veya kültürlerle karşılıklı anayasa süreçleri tatmin edici bir şekilde başarılı olabilir. Metodolojik bir milliyetçiliğin reddindeki bu birlik, her iki araştırma yaklaşımının karşılıklı geliştirilebilmesinin temelidir: Son yıllarda, araştırmacılar, kültürel transfer araştırmalarına Avrupa ve Avrupa dışı kültürler arasındaki ödenek süreçlerinin özellikleriyle daha fazla yönelmişler ve bu, alan çalışmalarını bu tür transferlerin ürünleri olarak ortaya çıkarmış⁶³ buna bağlı olarak genel kapsamda insan bilimlerindeki transferlerin arka planı olarak insan veya dünya tarihinin ufkunu da belirlemiştir.⁶⁴ Bu, ne tek tip bir alan araştırması modeli ne de onun ABD-Amerika varyantının mutlak bir hegemonyasıdır.

⁶⁰ Bir prova, şüphesiz, Michael Werner'in önemli katkılarıyla Alman Tarih Enstitüsü tarafından yayınlanan on iki ciltlik bir Fransız-Alman tarihinin iddialı ama henüz tamamlanmamış projesidir. Örneğin bkz. Guido Braun, Fransa'nın siyasi hegemonyasından kültürel hegemonyasına, 1648-1789, Darmstadt 2008; Bernhard Struck / Claire Gantet, Devrim, Savaş ve Karışıklık, 1789-1815, Darmstadt 2008; Nicolas Beaupré, The Trauma of the Great War 1918-1932 / 33, Darmstadt 2009; Corine Defrance / Ulrich Pfeil, Avrupa'da Savaş Sonrası Tarih, 1945 - 1963, Darmstadt 2011; Héléne Miard-Delacroix, Under the Sign of European Unification, 1963'ten Günümüze, Darmstadt 2011.

⁶¹ Jerry H. Bentley, Old World Encounters: Cross-Cultural Contact and Exchange in Pre-Modern Times, New York / Oxford 1993, - kültürel transfer araştırmalarına oldukça paralel olan bu noktalarda - neredeyse 1700 yıllık Avrasya kültür tarihinin birkaç örneğine dayanarak tartıştı. Mümkün olduğunca kesin bir bağlamsallaştırma anlayışları için gerekli olduğu ve bunun hiçbir zaman yabancı kalıpların tam olarak benimsenmesine değil, bir veya başka bir senkretizm biçimine yol açtığı ile karşılaşır.

⁶² Jerry H. Bentley / Herbert F. Ziegler, Gelenekler ve Karşılaşmalar. Geçmişe Küresel Bir Bakış, Boston 2000; Jerry H. Bentley (Ed.), Etkileşimler. Dünya Tarihine Bölgeler Arası Perspektifler, Honolulu 2005; ders., (Ed.), The Oxford Handbook of World History, Oxford / New York 2011.

⁶³ Matthias Middell / Katja Naumann, Global History and the Spatial Turn. Alan Araştırmalarının Etkisinden Küreselleşmenin Kritik Kavşaklarının İncelenmesine, içinde: Küresel Tarih Dergisi 5 (2010), s. 149-170; Kenneth Pomeranz, Histories for a Less National Age, in: The American Historical Review 119 (2014), s. 1, ss. 1-22; Katja Mielke / Anna-Katharina Hornidge, Crossroads Studies: Mekansal Konteynerlerden Farklılaştırılmış Mekansallıklarda Etkileşimlere. "Alan Çalışmaları" - Araştırma Ağı Crossroads Asia'nın Tartışma Raporu, Bonn 2014.

⁶⁴ Hans Erich Bödeker / Philippe Büttgen / Michel Espagne (editörler), Göttingen vers 1800. L'Europe des sciences de l'homme, Paris 2010.

Daha ziyade, bölgesel bilimler, çalışılan toplumlar ile yönelim bilgisi için kazdıkları toplumlar arasındaki arabulucu işlevi içinde gelişmiş,ve bu durum, rollerini oldukça karmaşık hale getirmiştir. Çünkü çeşitli boyutları birleştirmektedir: 17. ve 18. yüzyıllardaki ilk konsolidasyon aşamalarından⁶⁵ beri, uzak bölgelerdeki karşılıklı ilişkileri analiz ediyormekte ve çoğu zaman sömürgeci boyun eğdirme pratiklerine ilgi ve katılım olmadan gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda, "keşfedilen" alanlar ile metropol arasındaki mesafe ile ilgili ölçütler ve bu şekilde kapsayıcı projeler, birbirlerine bağımlı olmalarına katkıda bulunmuşlardır.⁶⁶ Sonuçta, diğer ülkelerden bilim adamlarıyla yoğun bir rekabet alanına girmişler ve ulusötesi bir girişim olarak alan çalışmaları geliştirmişlerdir. Kültür aktarımı yaklaşımı, eksiklik algısını, aracı figürlerini ve çekicinin yabancıda tanımlanmasının yanı sıra kişinin kendisiyle bütünleşmesini vurgulayarak bu çok boyutluluğun daha detaylı araştırılması için metodolojik bir araç sunmuştur. Benzer şekilde, bir dünya, küresel veya ulusötesi tarihin temsilcileri, çeşitli noktalarda kültürel aktarım araştırmalarının sağladığı metodolojik araçları kullanmış ve kısmen Alan Çalışmaları aracılığıyla ele alınmıştır.⁶⁷

Bu karşılıklı uyarım ışığında, kültürel transfer kavramı, ulusötesi ve küreselleşme üzerine kültürel-tarihsel araştırma repertuarının bir parçası haline gelmiştir. Ancak bu, daha dar anlamda teori ve yöntemin geliştirilmesinde yer alan araştırma grubu tarafından geliştirilen tüm araç kutusunun tüm çalışmalarda eşit olarak kullanıldığı anlamına gelmez. Aynı zamanda, pek çok yazar, kültürel aktarım kavramını zorunlu olarak kullanmadan veya açıkça ilgili çalışmalara atıfta bulunmadan, sahiplenme, metasaj ve kültürel sınırların aşılması süreçlerine benzer bir odaklanma ile çalışır. Birçok uygulama alanını bilen ve şu anda hâlâ yenilerini açan bir yaklaşımdır; kapalı bir teori veya diğer yaklaşımlarla kombinasyonu imkansız hale getirecek münhasırlığa dayalı bir yöntem değil tam tersine, dikkate değer bir metodolojik yaklaşımdır. Açıklık, günümüze değin gelen bu yaklaşımın temel özelliğidir.

Kültür transferi ve çağdaş tarih

Yirmi yıldan daha uzun bir süre önce kuruluş aşamasında, kültürel aktarım araştırması yaklaşımı, 1750 ile 1945 arasındaki aşama için özellikle uygun olabileceği hipotezine dayanıyordu. Buna göre, yaklaşımın geliştirildiği deneysel örnekler öncelikle 18. ve 19. yüzyılların sonlarında yer almıştır. Bu arada, çeşitli dinamikler daha uzun tarihsel dönemlere doğru bir genişlemeyi ve aynı zamanda çağdaş tarihi eserlerde bir devralmayı beraberinde getirmiştir. Yaklaşımı, dünyanın farklı bölgelerindeki çeşitli komşu disiplinler ve epistemolojik toplulukların ihtiyaçları ile temas haline getiren başarılı kurumsallaşma ve uluslararasılaşmanın yanı sıra, karşılaştırma tartışmaları da önemli bir rol oynamıştır.

⁶⁵ Urs Uygulaması, *Oryantalizmin Doğuşu*, Pensilvanya 2010.

⁶⁶ Johannes Paulmann, *Bölgeler ve Dünyalar*. 19. yüzyıldan beri bölgesel dünya ilişkilerinde arenalar ve aktörler, içinde: *Historische Zeitschrift* 296 (2013), s. 660-699.

⁶⁷ Çok sayıda örnek: Akira Iriye / Pierre-Yves Saunier, *The Palgrave Dictionary of Transnational History*, Basingstoke / New York 2009. Ayrıca bkz. Thomas Adam / Ruth Gross (ed.), *Traveling between Worlds*. Alman-Amerikan Buluşmaları, Arlington 2006; Thomas Adam (Ed.), *Intercultural Transfers and the Making of the Modern World, 1800-2000*. Kaynaklar ve Bağlamlar, Basingstoke 2011.

Karşılaştırma sorularına dayandırılmış gibi görünen tarih araştırmalarındaki tartışmaların, konu olarak kültürel aktarım sorunları olduğu ortaya çıkmıştır: Alman tarihçilerin 1980'lerde Avrupalı Yahudilerin soykırımının kökeni konusundaki tartışması ya da Avrupa'nın ve dünyanın "Amerikanlaşması" konusundaki tartışma.⁶⁸ "Amerikanlaşma" tarihi, en azından Alman-Fransız ilişki çifti kadar başarısız veya başarılı kabul edilen, gerçekleşmiş veya takılıp kalmış kişiler için zengin açıklayıcı materyal sunar.⁶⁹ Şimdiye kadar, deneysel olarak çok daha az kapsamlı bir şekilde araştırılan bu tartışma, ancak metodolojik olarak aynı yönde çıkarsanan, Avrupa'nın bazı kısımlarının ve "Üçüncü Dünya"nın "sovyetleşmesi", kültürel aktarım araştırmaları için olağanüstü derecede uygun bir konu olacaktır.⁷⁰ 1918'de Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda, halkların kendi kaderini tayin hakkı⁷¹ veya 1960'ların sonunda ve sonraki on yılda arka arkaya bir dizi faktör tarafından tetiklenen farklı toplumlarda (küresel eşzamanlı seferberlik anları⁷², 1989'daki sık sık iç içe geçmiş olayların gösterdiği gibi, bu seferberliğin altında yatan iletişim ve sahiplenme süreçlerine daha yakından bakmak için idealdir.⁷³

Yalnızca tamamen sınırsız (dünya) bir toplumda kültürel transferin düşünce figürünün modası geçmiş olabilir. Ancak şimdilik böyle tam entegre bir durumdan çok uzak görünüyoruz. Bunun yerine, farklı uzamsal formatların (farklı bölgeleştirme ölçekleri, fakat aynı zamanda ağlar ve "özel bölgeler", portallar ve koridorlar, mallar ve değer zincirleri) hızlı bir şekilde yeniden düzenlenmesiyle belirli standartlara sahip oyunun ("jeux d'échelles")⁷⁴ çağdaş toplumların temel yetkinliği haline gelen kültürel bir teknik haline geldiği görülüyor. Böylelikle söz konusu durum kişinin kendi sınırlarını esnetmekle esnetmekle kalmaz, kişinin yabancı figürasyonları da hızla değişime uğrar. Dahası, bu, kültürel aktarım süreçlerinde bir artışa yol açar. Çünkü sadece dolaşımdaki fikir ve kavramların, modellerin ve paradigmaların sayısı kitlesel olarak artmakla kalmaz, aynı zamanda küreselleşme koşullarında, rekabet gücünü sürdürmek veya artırmak için mümkün olan en hızlı öğrenme süreçleri için önemi ön plana çıkar. Bu, özellikle kültürel mesleklerdeki artan profesyonellik nedeniyle değil, kültürel çalışmalardaki araçlar yelpazesinin de daha farklı hale geldiği anlamına gelir.Öte yandan, kişinin

⁶⁸ Bkz. Hartmut Kaelble, Challenges an die Transfergeschichte, içinde: Barbara Schulte (Ed.), Transfer localized: Concepts, Actors, Contexts (= Comparativ; 16, 3), Leipzig 2006, s. 7-12, burada s. 8, http://research.uni-leipzig.de/comparativ/documents/C_2006-3/Kaelbe,%20Hartmut%3B%20Herausstellungen%20an%20die%20Transfergeschichte.pdf adresinde.

⁶⁹ Helke Rausch'ta (ed.) Soğuk Savaş aşaması için kapsamlı literatür referansları, "Soğuk Savaşta Transatlantik Kültür Transferi". Tarihsel olarak karşılaştırmalı bir transfer araştırması için bakış açıları (= Comparativ 16, 4), Leipzig 2006. Küresel tarihle bağlantı, Thomas Bender (Ed.), Rethinking American History in a Global Age, Berkeley / Los Angeles 2002'de ayrıntılı olarak tartışılmaktadır.

⁷⁰ Örnek olarak: Konrad H. Jarausch/Hannes Siegrist, Amerikanisierung und Sowjetisierung in Deutschland. 1945-1970, Frankfurt a.M., New York 1997.

⁷¹ Erez Manela, The Wilsonian Moment. Self-Determination and the International Origins of Anticolonial Nationalism, New York 2007.

⁷² Carole Fink/Phillipp Gassert/Detlef Junker (Yay.), 1968. The World Transformed, Cambridge 1998; Niall Ferguson/Charles S. Maier/Erez Manela/Daniel J. Sargent (Yay.), The Shock of the Global. The 1970s in Perspective, Cambridge 2010.

⁷³ Ulf Engel/Frank Hadler/Matthias Middell, 1989 in a Global Perspective, Leipzig 2015.

⁷⁴ Jacques Revel (Yay.), Jeux d'échelles. La micro-analyse à l'expérience, Paris 1996.

kendisiyle yabancı olan arasındaki sınırların giderek artan farkındalığı ve açıklığı, geleneksel egemenliğin korunmasıyla ilgili endişelere yol açar ve bu da egemenlik paniğine yol açabilir. Bu durumda, kapsam ve önem açısından kültürel aktarımlarda bir düşünle el ele gitmese de, kişinin kendi içinde yeterli bir homojenliği sürdürebilmesi için yabancı kökeninin nadiren gizlenmediği veya reddedilmediği gözlemlenebilir. Siyasi seferberlik konusundaki bu tartışmaların dünyadaki pek çok toplumdaki merkeziliği göz önünde bulundurulduğunda, yakın gelecekte kültürel transferlere olan ilgide bir düşün beklenemez.

Bu arada, kültürel transfer araştırması ilk kuruluş aşamasını geride bırakmış, çeşitli şekillerde gelişmiş ve süreç içinde geniş bir uygulama varyantları yelpazesi üretmiştir. Ancak, bunlar analog uygulamalar için bir plan gibi sıkıştırılmış ders kitabı biçiminde değil, deneysel uygulama örnekleri olarak mevcuttur. Bu küçük kodlamanın avantajları ve dezavantajları vardır. Problemlerle teorik ön kabulden daha çok ilgilenen Fransız tarihyazım kültürünün izlerini hâlâ taşımaktadır

KAYNAKÇA

Espagne, M. (1992). Französisch-sächsischer Kulturtransfer im 18. und 19. Jahrhundert.: Eine Problemskizze. *Comparativ*, 2(2), 100-121.